

ТЕМА 1. ПРАВОПИС НЕНАГОЛОШЕНИХ ГОЛОСНИХ. ЧЕРГУВАННЯ ГОЛОСНИХ ПРИ СЛОВОЗМІНІ ТА СЛОВОТВОРЕННІ

Вправа 1. Замініть подані слова так, щоб у них відбувалося чергування *о, е* з *і* чи *о, е* з нулем звука. Визначте, в якій частині слова відбувається чергування і при якому процесі – словотворенні чи словозміні.

Стіл, бік, рідний, січень, ночувати, дорога, перець, верболіз, біль, джміль, вона, беру, дріт, вогонь, стерегти, червень, вощина, гора, свого, синього, якоїсь, шостий, третього, слово, творити, щебетання, моста, роги, вечір.

Вправа 2. Знайдіть слова, у яких *о, е* може чергуватися з *і*, а в яких ні.

Ножа, торгу, пороху, вогонь, борг, ворота, дерево, долото, варення, березка.

Вправа 3. На місці крапок поставте пропущені букви (*е, и, а, о*), поясніть написання.

Вин...сений, г...рячий, прод...ш...віти, зал...вати, в...сняний, к...р...вай, к...зак, скр...піти, розд...влятися, б...р...жливість, бл...щить, гл...тай, ...таман, л...вада, м...слитель, щ...б...тати, в...л...чати, с...кира, р...піти, ш...птати, сл...в'яни, ж...на, ш...сти, б...г...тир, к...ж...н, кр...хмаль.

Вправа 4. Перекладіть українською мовою, поясніть написання *е, о* після шиплячих. Зіставте правопис в обох мовах.

Шов, желтый, чего, жернова, шофер, шоколад, шелестеть, черный, пшеничный, пшечный, чело, щека, шелк, чернила, шестой, вечером, боевой, чесать, черепица, чемодан, чекист, чепчик, чехол, четырнадцать, шедевр, шорох, жених, желтеть, жом, джем, джемпер, джоуль.

Вправа 5. Перекладіть слова українською мовою, обґрунтуйте написання *о* чи *а*.

Заря, хозяйничают, пловец, богатство, богатырь, погоны, атаман, горячий, лопата, кочан, богач, казак, крахмал, кожан, товар, монастырь, комар, команда, компания.

Вправа 6. Перепишіть слова, вставляючи пропущені букви, керуючись відповідними правилами написання.

Дж...мпер, ш...колад, ш...вк, ущ...лина, пш...ниця, щ...бень, ч...рниця, бач...ння, сторож...вий, приниж...ння, ч...хол, міш...ч...к, ввеч...рі, на ч...лі, ч...сати.

Вит...рти – вит...рати, приб...ру – приб...раю, заб...ру – заб...раю, ст...лю – заст...ляю, зд...ру – зд...раю, вим...рти – вим...рати, завм...рти – невм...руці.

Перем...гати – перем...гти, ск...кати – ск...чити, г...нити – г...няти, допом...гти – допом...гати, ск...тити – ск...тати, зл...мити – зл...мати, вим...гати – м...гти.

Веч...ря – звеч...ра, б...гато – б...гатир – б...гаття, спати – с...н – с...ни, ш...сть – ш...стеро – ш...стий, ч...тири – ч...твертий, бюлетень – бюлет...ні.

Завдання

У словах, що подані у завданнях 1-2, визначте:

- чи всі вони відповідають орфографічній нормі сучасної української літературної мови (якщо так, то позначте цифрою V);
- якщо помилка є у двох варіантах – позначте відповідь IV;
- якщо помилка в одному, то позначте в якому саме (I, II, III).

1.

- I. Невмерущий, багатир, заливати.
- II. Забирають, допомогти, щіпати.
- III. Заберу, пшениця, багатир.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

2.

- I. Виполіскувати, стирати, брехати.
- II. Випікати, чорнетка, прищеплювати.
- III. Чіпляти, кряти, скакати.
- IV. Помилки у двох варіантах.
- V. Помилки немає.

У завданнях 3-4 визначте пару з помилкою в чергуванні звуків.

3.

- I. Ловець – ловця.
- II. Котити – качати.
- III. Долото – доліт.

- IV. Рот – рта.
- V. Погорда – погiрдний.

4.

- I. Лебiдь – лебеда.
- II. Бюлетень – бюлетня.
- III. Жнець – женця.
- IV. Гонити – ганяти.
- V. Озерце – озерець.

5.

- I. Киiв – Києва.
- II. Курiнь – куреня.
- III. Миць – миці.
- IV. Устрiй – устрою.
- V. Вiвця – овець.

6. **Знайдiть слова, де порушена акцентуацiйна норма.**

- I. Горошiна, грушiвий, гуртiжиток.
- II. Добiвий, дiговiр, дощiчка.
- III. Експiрт, замiжня, змiстовiй.
- IV. Помилки у двох варiантах.
- V. Помилки немає.

7. **Яка iз наведених пар слiв є синонiмiчною?**

- I. Нiвроку – нiколи.
- II. Осоння – припека.
- III. Нехворощ – вид хвороби.
- IV. Синонiмiчнi двi пари.
- V. Синонiмiчнi три пари.

8. **Яка iз наведених пар фразеологiзмiв є антонiмiчною?**

- I. Прибитий на цвiту – туман вiсiмнадцятий.
- II. Засупонити пащу – напхати пельку.
- III. Укласти в копи – задушити комара.
- IV. Не бачити смаленої сови – собаку з'їсти.
- V. Правильної вiдповiдi немає.

У завданнях 9-10 визначте кiлькiсть ненормативних словосполучень. Якщо таких словосполук немає – позначте вiдповiдь V.

9.

- I. непригодний для вжитку.
  - II. обставити квартиру.
  - III. нагальне питання.
  - IV. пробіли у знаннях.
  - V. усі словосполучення нормативні.
- Ненормативних: **1, 2, 3, 4.**

10.

- I. моя власна думка.
  - II. грудна дитина.
  - III. пашать щоки.
  - IV. військове училище.
  - V. усі словосполучення нормативні.
- Ненормативних: **1, 2, 3, 4.**

11. Де неправильно вжито літеру *г*?

- I. гавити, гвер.
- II. груля, грунь.
- III. гегнути, гав'ячий.
- IV. помилки у двох парах.
- V. помилок немає.

12. Українська мова належить до:

- I. західнослов'янської підгрупи.
- II. східнослов'янської підгрупи.
- III. південнослов'янської підгрупи.

13. Відредагуйте подані речення.

1. Ми проведемо зустріч з письменниками і поетами на наступному тижні згідно розкладу. 2. Бажаючі прийняти участь в конкурсі дзвонять по телефону. 3. В степу ми побачили стадо овець з довгою пухкою шерстю. 4. На мій старий домашній адрес надійшла вітальна адреса. 5. Члени літературного гуртка поставили перед собою завдання вивчення теми кохання в творах українських літераторів.

14. Поясніть значення поданих фразеологізмів, доберіть до них антоніми та синоніми.

Ловити окунів, риб'ячим пухом підбитий, мухи в носі грають, не із заячого пуху.

15. Поясніть відмінності у вживанні наведених слів-паронімів. Складіть із поданими словами речення.

Адрес – адреса, музичний – музикальний, професійний – професіональний, музичний – музикальний, військовий – воєнний, адресат – адресант, помірний – поміркований, ділянка – дільниця, виборний – виборчий.